

КРАУСКатерина Миколаївна
krauskatya@mail.ruтези на участь у Міжнародній науково-практичній конференції
“Кризовий стан в бізнесі та шляхи його подолання”

аспірант

Полтавський
університет економіки
і торгівлі**ТЕНДЕНЦІЇ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ
ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ**

В умовах розвитку ринкових відносин та посиленні євроінтеграційних процесів в Україні роздрібна торгівля відіграє важливу роль у здійсненні обміну товарів та послуг як на регіональному, так і державному рівнях. Вона встановлює тісні зв'язки між містом і селом, забезпечує постійний кругообіг ресурсів, враховує інтереси та задовольняє потреби учасників товарообміну.

Вітчизняна роздрібна торгівля характеризується традиційними формами організації, неефективним державним регулюванням та корупцією. Однак,

роздрібна торгівля України визначає місце товарів та послуг на ринку, виявляє зміну попиту, тому дослідження її стану є особливо актуальними сьогодні.

Роздрібна торгівля займає одне із центральних місць в економіці України, адже зростання обсягу роздрібного товарообороту впродовж 2001–2011 рр. забезпечує збільшення розміру обов'язкових відрахувань до бюджетів усіх рівнів. Впродовж 2001–2011 рр. об'єм роздрібного товарообороту зріс більш як в десять раз (на 315642 млн грн) (рис. 1).

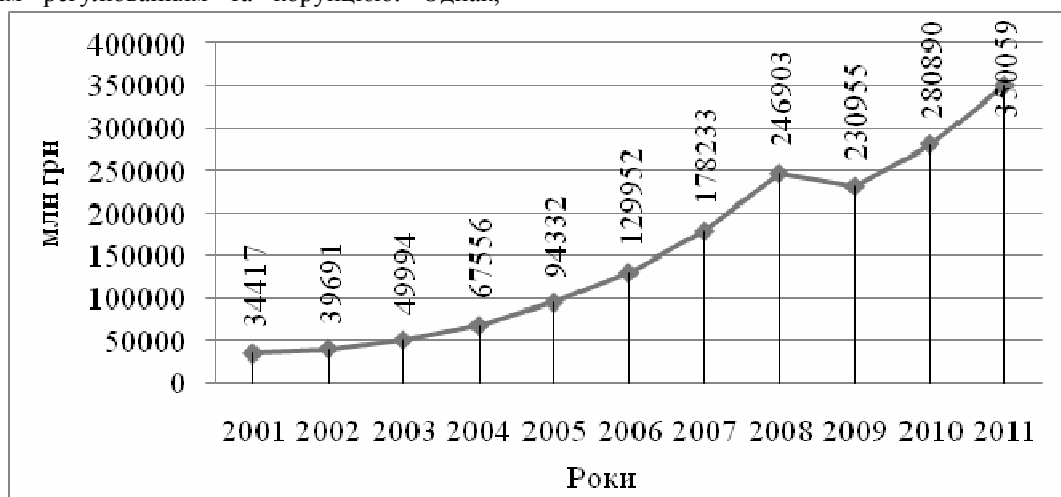

Рис. 1. Роздрібний товарооборот підприємств України в 2001–2011 рр.

[Побудовано автором на основі [5]]

Вітчизняна роздрібна торгівля має ряд особливостей порівняно з іншими видами діяльності економіки: продуктом праці в ній є особливий товар — послуги із закупівлі, збереження і реалізації товарів споживання; вона є посередником між виробниками і споживачами продукції й закінчує процес створення товарів і послуг; більшість підприємств роздрібної торгівлі — це малі підприємства.

Малі підприємства роздрібної торгівлі відіграють важливу роль у формуванні інфраструктури ринку та удосконаленні фінансово-кредитних механізмів. Вони швидко пристосовуються до мінливого ринкового попиту, здатні за короткий час забезпечити суттєві структурні зрушення в економіці, поглибити ринкові відносини [2, с. 73].

Роль малих підприємств роздрібної торгівлі проявляється у тому, що вони: сприяють

досягненню оптимальної структури економіки завдяки високій гнучкості та здатності займати найменші ринкові ніші; забезпечують перебудову обмінних процесів, ріст зайнятості, формування підприємницької культури, активну інноваційну діяльність; забезпечують гнучкість економіки в умовах динамічної диференціації й індивідуалізації споживачького попиту, розширення асортименту продукції; формують конкурентне середовище; є істотним фактором створення нових робочих місць в періоди криз та спадів виробництва; пом'якшують соціальну напругу, демократизують ринкові відносини, є основою формування “середнього класу”.

Розвиток малих підприємств є могутнім фактором реформування економіки: створення соціально орієнтованого ринкового механізму, подолання кризового стану виробництва й сприяння економічному піднесенню. За роки незалежності вітчизняні малі підприємства пройшли складний

шлях становлення та розвитку як важливої складової народногосподарського комплексу на етапі реформування національної економічної системи. Впродовж усього цього часу вони були одним із найбільш ефективних засобів усунення економічних диспропорцій, скорочення безробіття, розвитку конкуренції і насичення ринку товарами [3, с. 102].

Однак, нині економічні позиції вітчизняних малих підприємств роздрібної торгівлі погіршуються. Станом на початок 2012 р. зареєстровано 27847 малих підприємств роздрібної торгівлі, а на кожні 10 000 населення їх припадає 13 од. [4, с. 121]. За 2007–2011 рр. кількість малих торговельних підприємств внаслідок посилення податкового тиску зменшилася на 4933 од. (рис. 2).

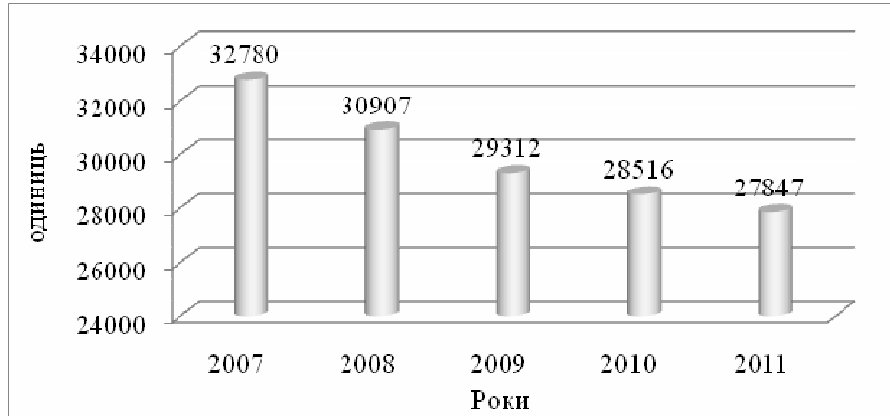

Рис. 2. Число малих торговельних підприємств України у 2007–2011 рр.

[Побудовано автором на основі [1, с. 51; 4, с. 99]]

До складу малих торговельних підприємств України входять різноманітні магазини та напівстаціонарні об'єкти (кіоски, палатки). З 2007 р. по 2011 р. кількість об'єктів, що відносяться до малих підприємств зменшилася в цілому на 7373 од.

(10,77 %), у тому числі: число магазинів скоротилося на 3792 од. (7,61 %), а кількість напівстаціонарних об'єктів — на 3581 од. (19,22 %) (рис. 3).

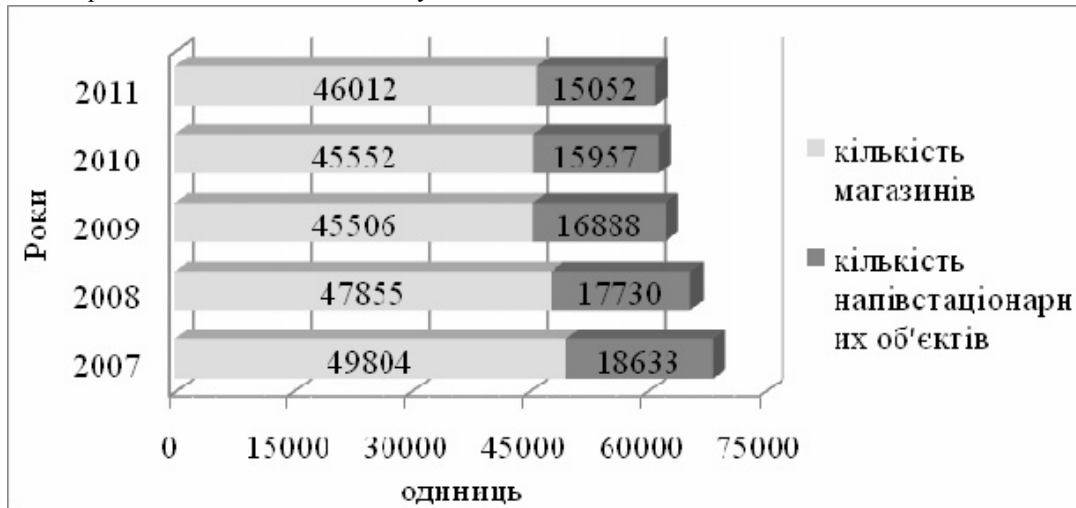

Рис. 3. Кількість магазинів та напівстаціонарних об'єктів, що відносяться до малих підприємств роздрібної торгівлі України у 2007–2011 роках [Побудовано автором на основі [4, с. 121]]

Зменшення числа малих торговельних підприємств негативно позначилося на їх частці у загальному обсязі реалізованої продукції вітчизняними підприємствами: у 2007 р. їх питома вага становила 16,90 %, а в 2011 р. — 11,40 % (скоротилася на 5,50 %) [1, с. 103].

Кількість збиткових малих підприємств роздрібної торгівлі впродовж 2007–2011 рр. зросла на 6,10 %, а розмір їх збитку збільшився на 438,7 млн грн. Крім того, за п'ять досліджуваних років на 1,50 % збільшився рівень збитковості малих підприємств торгівлі внаслідок ускладнення внутрішніх бізнес-процесів (рис. 4).

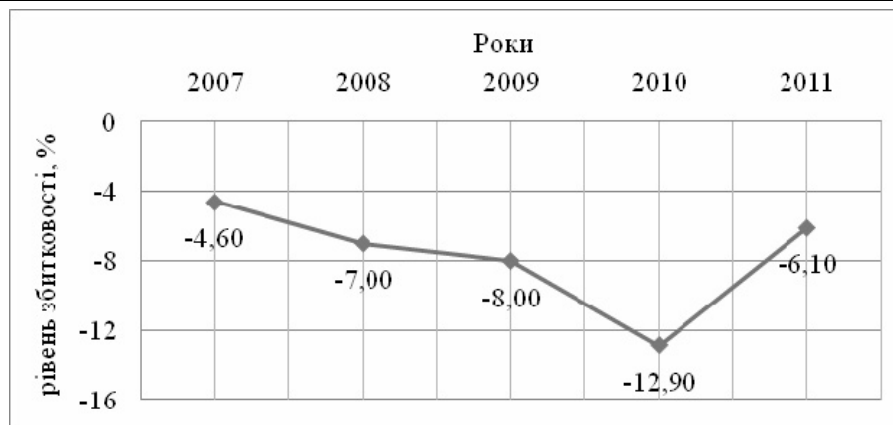

Рис. 4. Рівень збитковості діяльності малих торговельних підприємств України у 2007–2011 роках [Побудовано автором на основі [1, с. 175]]

Проведене дослідження стану, тенденцій та особливостей розвитку малих підприємств роздрібної торгівлі в Україні засвідчило про вкрай складне їх економічне становище та втрату ними лідерських позицій на ринку в процесі просування продукції до кінцевих споживачів.

Для подолання кризового стану вітчизняних малих підприємств роздрібної торгівлі слід: удосконалити нормативно-правову базу їх діяльності; оптимізувати діючу систему оподаткування; забезпечити захист малих підприємств від корупційних схем, злочинних посягань та тиску влади; усунути адміністративні та бюрократичні перешкоди; надати їм доступ до інформаційних ресурсів; здійснювати підготовку та перепідготовку кадрів; забезпечити пільгове кредитування; стимулювати інноваційну та інвестиційну активність тощо.

Прийняття керівниками малих підприємств роздрібної торгівлі виважених рішень при здійсненні діяльності та всебічна її підтримка з боку державних органів влади сприятимуть покращенню фінансово-господарських показників малих підприємств і їх виходу на новий шлях економічного розвитку.

Література

1. Діяльність суб'єктів малого підприємництва : стат. зб. / за ред. І.М. Жук. — К.: Держкомстат України, 2012. — 201 с.
2. Краус К.М. Місце та роль малих торговельних підприємств в економіці України / К.М. Краус // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. — Науки: економіка, політологія, історія. — Одеса: ОНЕУ, 2012. — № 10 (162). — С. 70–79.
3. Краус К.М. Розвиток малих торговельних підприємств — запорука соціально-економічної стабільності України / К.М. Краус // Вісник Львівської державної фінансової академії. Серія: Економічні науки. — Львів: ЛДФА. — 2012. — № 22. — С. 101–110.
4. Роздрібна торгівля України у 2011 році: стат. зб. / керів. авт. кол. В.О. Піщейко. — К.: Державна служба статистики України, 2012. — 177 с.
5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. — Назва з екрану.